

اصل ۱۲۲

رئیس جمهور در حدود اختیارات و وظایفی که به موجب قانون اساسی و یا قوانین عادی به عهده دارد در برابر ملت و رهبر و مجلس شورای اسلامی مسؤول است.

اصل ۱۲۴

رئیس جمهور می تواند برای انجام وظایف قانونی خود معاونانی داشته باشد. معاون اول رئیس جمهور با موافقت وی اداره هیأت وزیران و مسؤولیت هماهنگی سایر معاونت ها را به عهده خواهد داشت.

موادی از قانون تعيين حدود وظايف و اختيارات رياست جمهوری^۱

فصل دوم - مسؤوليت رييس جمهور در اجرای قانون اساسی

ماده ۱۳- به منظور پاسداری از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در اجرای اصل (۱۱۳) قانون اساسی، رییس جمهور از طریق نظارت، کسب اطلاع، بازرسی، پیگیری بررسی و اقدامات لازم مسؤول اجرای قانون اساسی می باشد.

ماده ۱۴- در صورت توقف یا عدم اجرای اصلی از اصول قانون اساسی رییس جمهور در اجرای وظايف خویش برای اجرای قانون اساسی به نحو مقتضی اقدام می نماید و برای این منظور می تواند مراتب را به اطلاع بالاترین مقام مسؤول مربوطه برساند و علت توقف یا عدم اجراء را خواستار گردد.

مقام مسؤول موظف است پاسخ خود را مشروحاً و با ذکر دليل به اطلاع رییس جمهور برساند. در صورتی که پس از بررسی به تشخیص رییس جمهور توقف یا عدم اجراء ثابت گردد، نسبت به اجرای اصل یا اصول مربوطه و رفع عوارض ناشی از تخلف اقدام و در صورتی که تخلف مربوط به نخست وزیر و وزراء باشد به مجلس شورای اسلامی ارجاع می دهد و در غیر این صورت پرونده امر به مرجع صالح ارسال خواهد شد.

ماده ۱۵- به منظور اجرای صحیح و دقیق قانون اساسی، رییس جمهور حق اخطار و تذکر به قوای سه گانه کشور را دارد.

ماده ۱۶- رییس جمهور می تواند سالی یک بار آمار موارد توقف، عدم اجراء و نقض و تخلف از قانون اساسی را با تصمیمات متخذه تنظیم کند و به اطلاع مجلس شورای اسلامی برساند.

فصل سوم - نهاد رياست جمهوری

ماده ۱۷- به منظور اداره امور وظايف رییس جمهور مندرج در قانون اساسی

جمهوری اسلامی ایران، نهاد ریاست جمهوری تشکیل می‌شود و دارای شخصیت حقوقی است.

ماده ۱۸- سازمان و تشکیلات و امور استخدامی نهاد ریاست جمهوری با همکاری سازمان امور اداری و استخدامی کشور تهیه و به تأیید رئیس جمهور خواهد رسید.

متن حکم ریاست محترم جمهوری

در مورد تشکیل هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران حاصل انقلاب بزرگ اسلامی و خون بهای شهیدان و تلاش ایثارگران و چارچوب بی بدیل ساختار نظام ما است و رئیس جمهور طبق اصل (۱۱۳) که می‌گوید «پس از مقام رهبری رئیس جمهور عالی‌ترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و ریاست قوه مجریه را جز در اموری که مستقیماً به رهبری مربوط می‌شود، برعهده دارد» مسئول اجرای قانون اساسی است.

برای انجام این مسئولیت بزرگ و به اقتضای مسئولیتی که در پیشگاه حضرت حق جل و علا دارم و براساس پیمانی که با ملت بزرگ و شریف بسته و در اجرای سوگندی که یاد کرده‌ام، تشکیل هیأتی را به نام «هیأت پیگیری اجرای قانون اساسی و نظارت بر آن» اعلام می‌دارم. اعضای هیأت مزبور به شرح زیر برای یک دوره چهارساله منصوب می‌شوند:

- ۱- آقای دکتر گودرز افتخار جهرمی
- ۲- آقای محمد اسماعیل شوشتری
- ۳- آقای سید عبدالواحد موسوی لاری
- ۴- آقای دکتر حسین مهرپور
- ۵- آقای دکتر محمد حسین هاشمی

اهم وظایف این هیأت عبارت است از:

- ۱- تدوین خط مشی نحوه پیگیری اجرای قانون اساسی با اولویت اصول متضمن حقوق فردی و اجتماعی مردم و آرایه آن به رئیس جمهور.
- ۲- آرایه پیشنهادهای اصلاحی و تکمیلی قوانین و مقررات در جهت اجرای بهتر و کامل قانون اساسی.

- ۳- تدوین و پیشنهاد برنامه‌های آموزشی و پژوهشی برای آشنایی بیشتر مردم به حقوق قانونی خود و اتخاذ شیوه‌های مناسب ایفای این حقوق.
 - ۴- اعمال نظارت و بازرسی در خصوص کیفیت اجرای اصول قانون اساسی موضوع ماده (۱۴) قانون حدود اختیارات و وظایف رئیس جمهور و تعیین مواد تخلف یا عدم اجرای اصول قانون اساسی و تهیه گزارش و آرایه آن به رئیس جمهور.
 - ۵- پیشنهاد راهکارهای مناسب برای اجرای قانون و رفع آثار تخلف یا تأکید بر فصل سوم قانون اساسی.
 - ۶- تدوین روش‌های دریافت و پیگیری اطلاعات مورد نیاز از موارد تخلف یا عدم اجرای قانون اساسی.
 - ۷- تنظیم گزارش سالانه جهت آرایه به محضر مقام معظم رهبری، ملت شریف و مجلس محترم شورای اسلامی با عنایت به اصل (۱۲۲) قانون اساسی.
- بدیهی است انجام این مسؤلیت مهم نیازمند حرکت و حمایت همه جانبه مردم بزرگوار و همراهی و همدلی قوای سه‌گانه و دستگاه‌های مختلف است.
- لذا از همه مسؤولان و دست‌اندرکاران نظام و ملت عزیز انتظار دارم که با همکاری صمیمانه با هیأت مزبور و آرایه نظرهای مشفقانه و راهکارهای گره‌گشای، زمینه استقرار بیش از پیش حکومت قانون اساسی در جامعه را فراهم آورند.

سید محمد خاتمی

رئیس جمهور اسلامی ایران

آیین نامه داخلی هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

به منظور اجرای حکم شماره ۳۵۸۲۲ مورخ ۱۳۷۶/۹/۸ ریاست محترم جمهوری در خصوص تشکیل هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی، آیین نامه داخلی هیأت به شرح زیر به تصویب رسید.

فصل اول: ترتیب تشکیل جلسات هیأت و کمیسیون های آن

(۱) هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی برای دوره چهارساله توسط رئیس جمهور انتخاب و مسئولیت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی را در حدود وظایف تعیین شده بر عهده دارد.

جلسات هیأت با حضور اکثریت اعضا تشکیل می گردد و تصمیمات با اکثریت مطلق اعضا معتبر می باشد.

(۲) رئیس از میان اعضا برای مدت دو سال انتخاب می شود و سخنگوی هیأت نیز می باشد.

(۳) کلیه دستورالعمل ها و آیین نامه ها و شرح وظایف کمیسیون ها و دبیرخانه و افراد به تصویب هیأت خواهد رسید.

(۴) وظایف هیأت همان است که در حکم ریاست محترم جمهوری آمده است و جهت تحقق و اجرای این وظایف کمیسیون های پنج گانه زیر تشکیل می گردد.

الف: کمیسیون تدوین خط مشی

ب: کمیسیون نظارت و بازرسی

ج: کمیسیون آموزش و پژوهش

د: کمیسیون حقوقی

ه: کمیسیون ارتباطات

تبصره: در موارد ضروری و خاص هیأت می تواند کمیسیون ویژه تشکیل دهد.

(۵) مسئولیت هر یک از کمیسیون ها بر عهده یکی از اعضای هیأت می باشد که

مسئولیت اداره و هماهنگی امور کمیسیون و ارائه گزارش کار آن را به هیأت داراست.

۶) زمامت تشکیل جلسات هیأت توسط رئیس هیأت و جلسات کمیسیون‌ها توسط رؤسای آنها تعیین می‌گردد.

فصل دوم: دبیرخانه هیأت

۷) به منظور تنظیم امور اداری و تشکیل گروه‌های کاری مورد نیاز کمیسیون‌ها، ایفای نقش روابط عمومی و پیگیری امور و تصمیمات هیأت، دبیرخانه‌ای زیر نظر رئیس هیأت تشکیل می‌گردد.

۸) رئیس دبیرخانه با حکم رئیس هیأت منصوب می‌گردد و موظف است دستور جلسات و زمان تشکیل آنها را همراه با فهرست موضوعات آماده طرح به اطلاع اعضا برساند و گزارش گروه‌های کاری دبیرخانه را تنظیم و حسب مورد در اختیار هیأت و کمیسیون‌ها قرار دهد، همچنین رئیس دبیرخانه باید همه ماهه، وضعیت تشکیل کمیسیون‌ها و موضوعاتی که در دستور کار آنها است و حضور و غیاب اعضای کمیسیون‌ها را به رئیس گزارش دهد.

فصل سوم: ترتیب رسیدگی به موضوعات

۹) علاوه بر گزارش کمیسیون‌ها موضوعاتی می‌تواند در دستور کار هیأت قرار گیرد که از طرف رئیس جمهور به هیأت ارجاع شود یا توسط یکی از اعضای هیأت پیشنهاد گردد.

۱۰) موضوعات ارجاعی ممکن است عادی یا فوری باشد، تشخیص فوریت آن با رئیس جمهوری یا رئیس هیأت است.

۱۱) گزارش کمیسیون‌ها به ترتیب وصول در دستور جلسات هیأت قرار خواهد گرفت. در موارد ضروری و فوری دستور جلسه هیأت با نظر رئیس و یا پیشنهاد ۲ نفر از اعضا قابل تغییر است.

۱۲) تشخیص موارد اعزام بازرس و تعیین ناظر بر عهده رئیس کمیسیون نظارت و بازرسی است. در موردی که اکثریت اعضا نظر مغایر داشته باشند طبق تصمیم هیأت اقدام خواهد شد.

۱۳) در مواردی که هیأت توقف یا تعطیل و عدم اجرا و تخلف از قانون اساسی را احراز نماید موضوع را همراه با پیشنهاد راه کارهای مناسب (اعم از تذکر و اخطار و رفع آثار ناشی از تخلف و ارجاع موضوع به مرجع صالح) جهت تصمیم‌گیری نهایی به اطلاع رئیس جمهور می‌رساند.

۱۴) حداقل همه ماهه یکی از جلسات هیأت در حضور رئیس جمهور تشکیل می‌شود.

۱۵) این آیین‌نامه با ماده ۱۵ و یک تبصره در تاریخ ۱۳۷۶/۱۱/۱۲ به تصویب هیأت و تأیید ریاست جمهوری رسید.

اظهارات مقام معظم رهبری درباره هیأت

رهبر انقلاب در دیدار اعضای هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی:

نظارت بر اجرای قانون اساسی ضروری است

و باید بدون هیچ گونه گرایش سیاسی صورت گیرد

حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی، ضمن تأکید بر ضرورت و اهمیت فراوان این کار، قانونمند شدن این امر را زمینه ساز استمرار این مسأله بسیار مهم دانستند.

مقام معظم رهبری، قانون اساسی را قانونی ممتاز و بسیار خوب و مبنای تمامی کارها و فعالیت‌های نظام و کشور برشمردند و با اشاره به نظر کاملاً مثبت‌شان در مورد تشکیل این هیأت، تصریح کردند. با توجه به وظایف مصوب ریاست جمهوری در قانون اساسی انجام این مسئولیت خطیر از هیچ شخصیتی جز مقام ریاست جمهوری بر نمی‌آید.

حضرت آیت الله خامنه‌ای برای ماندگار شدن این کار اساسی، بر لزوم قانونمند شدن این کار تأکید کردند و فرمودند: به موازات اجرای وظایف این هیأت، باید به گونه‌ای عمل شود که هیچ شبهه‌ای در مورد دخالت قوا در یکدیگر به وجود نیاید.

رهبر معظم انقلاب اسلامی برای تکمیل اجرای این وظیفه حساس، یافتن راه کارهای قانونی را برای تضمین اقدامات لازم، پس از تذکر و اخطار ریاست جمهوری، ضروری دانستند و با تأکید بر این که در نظارت بر اجرای تمامی اصول قانون اساسی، هیچ گونه سستی و کوتاهی نباید روی دهد، پرهیز مطلق از هر گونه گرایش سیاسی را در این روند، بسیار تعیین کننده و مهم برشمردند و افزودند: باید به گونه‌ای عمل شود که حتی رایحه چنین مسأله‌ای از فعالیت‌های این هیأت، احساس نشود و این امر، موضع بسیار مطلوبی به رئیس جمهور می‌بخشد.

حضرت آیت الله خامنه‌ای با ابراز حمایت کامل از این اقدام، اظهار امیدواری کردند که هیأت مسئول این کار، با سهولت، سرعت و اتقان، وظایف خود را انجام دهد.

در این دیدار، پیش از سخنان مقام معظم رهبری، دکتر مهرپور گزارشی از روند تشکیل و فعالیت‌های این هیأت بیان کرد و سابقه ابراز حساسیت دیرینه معظم له در نظارت بر اجرای قانون اساسی، مورد تأکید قرار داد.

رهبر انقلاب در دیدار اعضای هیات پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی :

نظارت بر اجرای قانون اساسی ضروری است و باید بدون هیچگونه گرایش سیاسی صورت گیرد

• حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: در نظارت برای اجرای تمامی اصول قانون اساسی هیچ گونه سستی و کوتاهی نباید روی دهد.

• باید نگرانی‌های عملی شود که حتی رایحه گرایش سیاسی از فعالیتهای این هیات احساس نشود و این امر موضوع بسیار مطلوبی به رئیس‌جمهور می‌بخشد.

• انجام مسئولیت خطیر پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی از هیچ شخصیتی جز مقام ریاست‌جمهوری بر نمی‌آید.

• قانون اساسی قانونی ممتاز و معنای بهایی کارها و فعالیت‌های نظام و کشور است.

• این هیئت در اجرای وظایف خود باید به گونه‌ای عمل کند که هیچ شبهه‌ای در مورد دخالت قوا در یکدیگر به وجود نماند.

• رهبر معظم انقلاب اظهار امیدواری کردند که هیات پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی با سهولت، سرعت و اتقان و نظایف خود را انجام دهد.

اعضای هیات نظارت بر اجرای قانون اساسی امروز به حضور رهبر معظم انقلاب اسلامی رسیدند. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در این دیدار، هیات مذکور را به پیگیری جدی همه اصول قانون اساسی و در همین حال بر هرگز از هرگونه گرایش سیاسی توجه فرمودند.

رهبر انقلاب در دیدار اعضای هیات پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

نظارت بر اجرای قانون اساسی ضروری است و باید بدون هیچگونه گرایش سیاسی صورت گیرد

سابقه ابرار حسابیت در پهنه معظم‌له را در نظارت بر اجرای قانون اساسی، مورد تاکید قرار داد.

مطلق از هرگونه گرایش سیاسی را در این روند، مسأله تعیین کننده و مهم بر شمرند و افزودند: باید به گونه‌ای عمل شود که حتی رایحه حین مسئله‌ای از فعالیتهای این هیات، احساس نشود و این امر، موضوع بسیار مطلوبی به رئیس‌جمهور می‌بخشد.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با ابراز حساسیت کامل از این اقدام، اظهار امیدواری کردند که هیات مسئول این کار، با سهولت، سرعت و اتقان، وظایف خود را انجام دهد.

در این دیدار، رهبر پیش از سخنان مقام معظم رهبری، دانش‌مهر مهرور گزارشی از روند تشکیل و فعالیتهای این هیات بیان کرد و

جمهوری بر نمی‌آید.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای برای ماندگار شدن این کار اساسی، بر لزوم قانونمند شدن این کار تاکید کردند و فرمودند: موازات اجرای وظایف این هیات، باید به گونه‌ای عمل شود که هیچ شبهه‌ای در مورد دخالت قوا در یکدیگر به وجود نیاید.

رهبر معظم انقلاب اسلامی برای تکمیل اجرای این وظیفه حساس، با تکیه بر راه کارهای قانونی را برای تضمین اقدامات لازم، پس از تذکر و اخطار ریاست‌جمهوری، ضروری دانستند و با تاکید بر اینکه در نظارت بر اجرای تمامی اصول قانون اساسی، هیچگونه سستی و کوتاهی نباید روی دهد، پرهیز

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای هیات پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی، ضمن تاکید بر ضرورت و اهمیت فراوان این کار، قانونمند شدن این امر را زمینه‌ساز استمرار این مسأله بسیار مهم دانستند.

مقام معظم رهبری، قانون اساسی را قانونی ممتاز و بسیار شوب و معنای تمامی کارها و فعالیتهای نظام و کشور بر شمرند و با اشاره به نظر کاملاً مشتاقان در مورد تشکیل این هیات، تصریح کردند: با توجه به وظایف مصوب ریاست‌جمهوری در قانون اساسی انجام این مسئولیت خطیر از هیچ شخصیتی جز مقام ریاست

مطلق از هرگونه گرایش سیاسی را در این روند، مسأله تعیین کننده و مهم بر شمرند و افزودند: باید به گونه‌ای عمل شود که حتی رایحه حین مسئله‌ای از فعالیتهای این هیات، احساس نشود و این امر، موضوع بسیار مطلوبی به رئیس‌جمهور می‌بخشد.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با ابراز حساسیت کامل از این اقدام، اظهار امیدواری کردند که هیات مسئول این کار، با سهولت، سرعت و اتقان، وظایف خود را انجام دهد.

در این دیدار، رهبر پیش از سخنان مقام معظم رهبری، دانش‌مهر مهرور گزارشی از روند تشکیل و فعالیتهای این هیات بیان کرد و

روزنامه کیهان
۱۳۸۱/۱۲/۱۲

نامه هیأت به رئیس‌جمهور در پایان دوره اول

بسمه تعالی

شماره ۸۰-۳۲۶۷

تاریخ ۱۳۸۰/۶/۵

حضرت حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای خاتمی

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

با سلام و تبریک هفته دولت و تشکیل دولت جدید و آرزوی توفیق روزافزون برای جناب عالی و دولت محترم

همان‌طور که مستحضرید هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی طی حکم مورخ ۱۳۷۶/۹/۸ حضرت عالی تأسیس و این‌جانبان برای مدت چهار سال به عنوان اعضای هیأت مزبور منصوب شدیم (آقای هاشم‌زاده هریسی طی حکم مورخ ۱۳۷۹/۵/۶ به عضو هیأت منصوب گردیدند).

طی این مدت نزدیک به چهار سال تلاش کردیم در چارچوب وظایف و اختیارات رئیس‌جمهور در زمینه اجرای قانون اساسی موضوع اصل ۱۱۳ قانون اساسی و مواد ۱۳ تا ۱۶ قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات و مسئولیت‌های ریاست جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۶۵ مجلس شورای اسلامی بر اساس خط مشی و سیره و روش متعادل و پرهیز از تنش حضرت عالی، بررسی و پیگیری‌های لازم را به عمل آورده و نظریات مشورتی خود را به آن جناب ارایه دهیم. مکاتبات متعددی که بین هیأت پیگیری و ریاست محترم جمهوری و گاه دستگاه‌های مختلف حکومتی صورت گرفته و حجم قابل توجهی را تشکیل می‌دهد، گویای این تلاش است، مجموعه این مکاتبات که تاکنون با توجه به عدم دریافت صلاحدید جناب عالی منتشر نشده جهت سهولت دسترسی و اتخاذ هر گونه تصمیمی در آینده بر مبنای تاریخ نگارش در نسخه‌ای گردآوری شده و تقدیم حضورتان خواهد شد. گزارش سالانه مربوطه به موارد عدم اجرا یا نقض قانون اساسی به مجلس شورای اسلامی، موضوع ماده ۱۶ قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهوری در اواخر سال ۱۳۷۸ خدمتتان تقدیم شد که

ظاهراً در آغاز سال ۱۳۷۹ به مجلس ارسال گردید. اصلاحیه یا به تعبیری طرح قانون جدید نحوه اجرای مسئولیت رییس‌جمهور در اجرای قانون اساسی پس از بحث‌های فراوان در هیأت و گرفتن نظریات مشورتی اساتید و صاحب‌نظران، در محدوده قانون اساسی تهیه و در اواخر سال ۱۳۷۹ تقدیم گردید که تصمیم‌گیری در خصوص طرح آن در مجلس با جناب‌عالی و هیأت دولت است.

در راستای نشر فرهنگ توجه به اجرای قانون اساسی، به ویژه اصول مربوط به حقوق ملت و تبیین وظیفه رییس‌جمهور در اجرای قانون اساسی، سه همایش در سال‌های ۱۳۷۷، ۱۳۷۸ و ۱۳۷۹ تحت عناوین: «قانون اساسی و مسئولیت اجرای آن»، «قانون اساسی و حقوق ملت» و «قانون اساسی و جرایم سیاسی و مطبوعاتی» از سوی هیأت برگزار شد و مقالات و سخنرانی‌های مفیدی در آن ارائه گردید و جناب‌عالی نیز در برخی از آن جلسات سخنرانی داشتید. مجموعه مقالات و سخنرانی‌ها و قسمت عمده‌ای از بحث‌های مطروحه در جلسات پرسش و پاسخ در مجموعه‌ای گردآوری شده و جهت استفاده علاقمندان تحت عنوان: «رییس‌جمهور و مسئولیت اجرای قانون اساسی» چاپ شده است که نسخه‌ای از آن خدمتتان ارسال خواهد شد.

با توجه به این‌که دوره عضویت چهارساله این‌جانبان در هیأت، در شرف پایان یافتن است، مراتب حضورتان اعلام می‌شود تا هر گونه مقتضی و مناسب و مصلحت می‌دانید، در مورد هیأت و اعضاء آن اتخاذ تصمیم فرمایید.

با آرزوی توفیق

اعضای هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی:

- ۱- گودرز افتخار جهرمی
- ۲- محمد اسماعیل شوشتری
- ۳- سید عبدالواحد موسوی لاری
- ۴- حسین مهرپور
- ۵- محمد حسین هاشمی
- ۶- هاشم هاشم‌زاده هریسی

بسمه تعالی

شماره ۲۶۸۱۰

تاریخ ۱۳۸۰/۶/۱۱

جناب آقای دکتر مهرپور

مشاور محترم رییس جمهور و رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام

نامه شماره ۳۲۶۷-۸۰ مورخ ۸۰/۶/۵ اعضاء محترم هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی در خصوص عملکرد این هیأت در چهار سال گذشته و اتمام زمان عضویت اعضاء، به استحضار ریاست محترم جمهوری رسید؛ پی نوشت فرمودند:

«جناب آقای دکتر مهرپور

از تلاش ارجمند و البته پر دردسر عزیزان و مشاوره‌های فکری و فنی که برای رییس جمهور داشتند و خدمات ارزنده‌ای که کردند صمیمانه سپاسگزارم. انشاءالله دیداری با عزیزان خواهیم داشت تا راه کار و خط مشی چهارسال آینده هیأت نیز با توجه به اطلاعات و تجربیات و ضرورت‌ها روشن تر شود.»

سید محمدعلی ابطحی

حکم جدید رییس جمهور

آقای رییس جمهور پس از بررسی و مشاوره سرانجام طی حکم مورخ ۱۳۸۱/۱/۱۴

برای شش نفر افراد مشروحه زیر:

۱- آقای سیدمحمدعلی ابطحی

۲- آقای دکتر افتخار جهرمی

۳- آقای محمداسماعیل شوشتری

۴- آقای دکتر حسین مهرپور

۵- آقای دکتر سیدمحمدحسین هاشمی

۶- آقای هاشم هاشم‌زاده هریمی

به عنوان اعضای هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی منصوب نمودند.

نمونه حکم رییس جمهور که با یک متن و خطاب به هر یک از افراد فوق‌الذکر صادر

شده به شرح پیوست است.

همان‌گونه که در مقدمه ذکر شده در تاریخ ۱۳۸۳/۶/۲۱ آقای دکترابراهیم امینی نیز

طی حکم جداگانه‌ای به عضویت هیأت منصوب شد.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شماره ۵۵۰

تاریخ ۱۳۸۱/۱/۱۴

جناب آقای

به منظور صیانت از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با توجه به شناخت، تعهد و تجارب جناب عالی به موجب این حکم به عنوان عضو هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی برگزیده می شوید.

امید است با اتکا به خداوند متعال در جهت تحقق اهداف مورد نظر موفق باشید.

سید محمد خاتمی

رئیس جمهوری اسلامی ایران

www.KetabFarsi.com

بخش دوم

اصلاح قانون مربوط به مسؤوالت رییس جمهور
در اجرای قانون اساسی

www.KetabFarsi.com

دادگاه عالی صیانت از قانون اساسی

بسمه تعالی

شماره ۷۹-۲۳۶۸

تاریخ ۱۳۷۹/۳/۲۵

جناب آقای دکتر مهرپور

مشاور محترم رییس جمهور و رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام

گردش کار شماره ۱۱۲/۲۳۸۴ مورخ ۷۹/۳/۲۲ این دفتر و سوابق آن در خصوص دادگاه عالی صیانت از قانون اساسی، که تصویر آن به پیوست ارسال می‌گردد، به استحضار ریاست محترم جمهوری رسیده، پی نوشت فرمودند:

«جناب آقای دکتر مهرپور

جادارد که مسأله به صورت اساسی بررسی و بررسی‌های پیشین پیگیری شود. به هر حال ضمانت اجرای مسؤولیت اجرای قانون اساسی چیست؟ شاید لازم باشد در حدود اختیارات رییس جمهور بازنگری و در صورت لزوم لایحه‌ای برای تصویب به مجلس تقدیم شود. به هر حال بررسی فرمایید.»

سید محمدعلی ابطحی

بسمه تعالی

شماره ۷۹-۲۱۵۱

تاریخ ۱۳۷۹/۴/۱۱

حضرت حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای خاتمی
ریاست محترم جمهوری

با سلام

عطف به پی‌نوشت ذیل نامه شماره ۷۹-۲۳۶۸/م مورخ ۷۹/۳/۲۵، موضوع دادگاه صیانت از قانون اساسی چند سال پیش نیز مطرح بود و در هیأت هم مقداری مورد بحث قرار گرفت و به نظر تشکیل چنین دادگاهی که دادگاه اختصاصی است مغایر قانون اساسی می‌باشد، از آن جا که جدیداً با ملاحظه گزارش تقدیمی خدمتتان، نظرتان به این موضوع جلب شده است، جهت استحضار از بحث‌های مربوط به تشکیل دادگاه صیانت از قانون اساسی، بخش پایانی مقاله: «مسئولیت رییس‌جمهور در اجرای قانون اساسی و جایگاه هیأت پیگیری و نظارت» که در سال ۱۳۷۶ توسط این‌جانب نگارش یافته و در سمینار: «قانون اساسی و مسئولیت اجرای آن» ارایه و در مجله راهبرد نیز منتشر شده است و بالنسبه بحث تفصیلی و اندکی هم تطبیقی در مورد این دادگاه به عمل آمده حضورتان تقدیم می‌گردد. با ملاحظه این دیدگاه هر گونه نظرتان باشد، اعلام فرمایید موضوع پیگیری شود، تصور می‌کنم اگر صلاح و مناسب بدانید موادی اصلاحی یا الحاقی به قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات و مسئولیت‌های رییس‌جمهور مصوب سال ۱۳۶۵ تهیه شود و در آن تشکیل هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی از سوی رییس‌جمهوری و لزوم پاسخگویی دستگاه‌های مختلف وفق قانون مزبور به هیأت پیش‌بینی گردد. تا شبیه موقعیت قانونی که برخی ایجاد می‌کنند مرتفع گردد.

در عین حال مناسب است اگر صلاح بدانید در جلسه حضوری نوبتی که هیأت با حضرت‌عالی خواهند داشت راجع به این دو موضوع مقداری بحث و مذاکره به عمل آمده و نظر حضرت‌عالی اخذ شود.

حسین مهرپور

مشاور رییس‌جمهور

رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

دادگاه صیانت از قانون اساسی

چندی است نظریه‌ای مطرح است که برای صیانت از قانون اساسی و تضمین حفظ و حراست از آن، باید دادگاهی تشکیل شود که به موارد نقض و تجاوز از قانون اساسی رسیدگی کند و با تعقیب و کشف موضوع، متخلفین را تحت پیگرد قرار داده و آن‌ها را به مجازات برساند. تاکنون دو طرح به مجلس شورای اسلامی ارایه شده، طرح اول مربوط به دوره چهارم مجلس است که در سال ۱۳۷۲ تقدیم مجلس شد و در آن پیش‌بینی شده، دادگاه قانون اساسی مرکب از یک رئیس و دو مستشار است که از بین قضات واجد شرایط تصدی دادگاه عالی انتظامی قضات، توسط رئیس قوه قضاییه منصوب می‌شوند و یک هیأت عالی تجدیدنظر مرکب از رئیس جمهور، رئیس قوه قضاییه، یک نفر از فقهای شورای نگهبان، یک نفر از حقوق‌دانان شورای نگهبان و رئیس دیوان عالی کشور پیش‌بینی شده بود که به عنوان مرجع رسیدگی به تجدیدنظر آراء دادگاه صیانت از قانون اساسی عمل کند. طرح دوم در دوره پنجم مجلس و در سال ۱۳۷۶ تقدیم مجلس شد که هم‌اکنون در مجلس موجود است ولی مدتی است بخشی پیرامون آن صورت نمی‌گیرد. طبق طرح اخیر دادگاه عالی مرکب از یک رئیس و دو عضو و احیاناً یک عضو معاون است که از بین قضات عالی‌رتبه به پیشنهاد رئیس قوه قضاییه و تأیید مقام معظم رهبری منصوب می‌شوند و مرجع تجدیدنظر آن هیأتی است مرکب از رئیس قوه قضاییه، رئیس دیوان عالی کشور و دادستان کل کشور.

در هر دو طرح، دادگاه عالی صیانت از قانون اساسی، در واقع یک دادگاه عالی کیفری اختصاصی محسوب می‌شود که به اتهام نقض اصول قانون اساسی از سوی مسئولین رسیدگی می‌کند و مرتکبین را به مجازات‌هایی از قبیل انفصال و حبس محکوم می‌نماید. مفهوم دادگاه قانون اساسی در قوانین اساسی کشورهای مختلف - تقریباً می‌توان گفت در اکثر قوانین اساسی کشورهای مختلف به نوعی نسبت به نحوه صیانت از قانون اساسی و جلوگیری از نقض اصول آن، تمهیداتی اندیشیده شده است، نگرانی‌ها بیشتر مربوط به تصویب قوانین عادی یا فرامین و دستورالعمل‌های اجرایی مغایر قانون اساسی است و مراجعی برای بررسی این موضوع و جلوگیری از تصویب قوانین و فرامین خلاف

قانون اساسی یا ابطال آن‌ها پیش‌بینی شده است. به طور کلی می‌توان گفت سه نوع مرجع مختلف برای این منظور در قوانین اساسی دنیا به چشم می‌خورد.

(۱) **بالاترین مرجع عادی قضایی:** در قانون اساسی بعضی از کشورها مرجع تشخیص و انطباق قوانین عادی و یا فرامین و دستورالعمل‌های قانونی با قانون اساسی، دیوان عالی کشور است که بالاترین مرجع قضایی عادی کشور می‌باشد، برای مثال قانون اساسی ژاپن، در اصل ۸۱، دیوان عالی کشور را آخرین مرجع قضایی و مسئول تشخیص انطباق قوانین، فرمان‌ها، مقررات و تصویب‌نامه‌ها با قانون اساسی می‌داند. قانون اساسی مالزی نیز در اصل ۱۲۸ تقریباً چنین صلاحیتی را با بیانی دیگر برای دیوان عالی کشور شناخته است. همچنین قانون اساسی فیلیپین در شق ۲ بند ۲ اصل ۱۰ بررسی و اتخاذ تصمیم در مورد انطباق عهدنامه‌ها، موافقت‌نامه‌های دولتی و قوانین را با قانون اساسی در صلاحیت دیوان کشوری می‌داند.

در برخی از کشورها به طور کلی این صلاحیت به دادگاه‌ها داده شده است که از اجرای قوانین مصوب مجلس مغایر قانون اساسی، خودداری نمایند. ماده ۱۴ از فصل ۱۱ قانون اساسی سوئد این صلاحیت را برای دادگاه‌ها به رسمیت شناخته است. می‌توان گفت همان صلاحیتی که اصل ۱۷۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای دادگاه‌ها شناخته است، که می‌توانند و بلکه مکلفند از اجرای تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های مخالف قوانین خودداری کنند، قانون اساسی سوئد در رابطه با قوانین مصوب مجلس نیز این صلاحیت را برای دادگاه قائل شده است.

(۲) **نهاد غیرقضایی مستقل:** در برخی از کشورها، طبق قانون اساسی یک نهاد خاص غیرقضایی و مستقل در کنار قوه قضاییه ایجاد شده که وظیفه انطباق مصوبات مجلس و قوانین لازم‌الاجرای دولتی را با قانون اساسی به عهده دارد. نمونه روشن و مشخص این وضعیت را می‌توان در قانون اساسی فرانسه دید. طبق اصل ۵۶ قانون اساسی فرانسه شورایی به نام «شورای قانون اساسی» (I.e Conseil Constitutionnel) مرکب از نه نفر، سه نفر به انتخاب رئیس جمهور، سه نفر به انتخاب رئیس مجلس ملی و سه نفر به انتخاب رئیس مجلس سنا تشکیل می‌شود. رؤسای جمهور سابق نیز خود به خود مادام‌العمر

عضو این شورا هستند. وظیفه شورای مزبور بررسی انطباق قوانین مصوب مجلس با قانون اساسی و نیز نظارت بر انتخابات ریاست جمهوری، مجلس و همه‌پرسی می‌باشد. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز چنان که بعداً خواهیم دید، همین روش را اتخاذ کرده است.

۳) دادگاه خاص قانون اساسی: در قوانین اساسی بسیاری از کشورها دادگاه‌های خاص به نام «دادگاه قانون اساسی» یا «دیوان قانون اساسی» پیش‌بینی شده که وظیفه عمده آن بررسی انطباق قوانین عادی و فرامین دولتی با قانون اساسی است، در برخی از قوانین، تفسیر قانون اساسی، وظیفه نظارت بر انتخابات و احیاناً محاکمه بعضی از مقامات مانند رییس جمهور نیز به عهده چنین دادگاهی گذاشته شده است. در بعضی از قوانین اساسی به طور نسبتاً مفصل به طرز تشکیل این نوع دادگاه و وظایف آن اشاره شده و تفصیل موضوع به قوانین عادی محول شده است. به عنوان نمونه به چند قانون اساسی که وجود چنین دادگاهی را پیش‌بینی کرده‌اند اشاره می‌شود:

آلمان - طبق اصل ۹۳ قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان، دادگاه قانون اساسی فدرال وظیفه تفسیر قانون اساسی و رسیدگی به شکایات مربوط به عدم انطباق قوانین عادی با حقوق اساسی مندرج در قانون اساسی را به عهده دارد.

ترکیه - قانون اساسی ترکیه نیز در اصل ۱۲۶ وجود دادگاه قانون اساسی را مرکب از ۱۱ عضو اصلی و ۴ عضو علی‌البدل اعلام می‌کند و طبق اصل ۱۴۸ وظیفه اصلی دادگاه قانون اساسی بررسی انطباق قوانین عادی و فرامین و مقررات لازم‌الاجرا با قانون اساسی است.

مصر - طبق اصل ۱۷۴ قانون اساسی مصر، دادگاه عالی قانون اساسی، یک دادگاه قضایی مستقل است که مقر آن شهر قاهره می‌باشد و طبق اصل ۱۷۵ دادگاه قانون اساسی بررسی انطباق قوانین با قانون اساسی و نیز تفسیر قوانین را بر عهده دارد و ممکن است قانون و وظایف دیگری نیز برای آن تعیین نماید.

سوریه - اصل ۱۳۹ قانون اساسی سوریه مقرر می‌دارد که دادگاه عالی قانون اساسی مرکب از پنج عضو است که به وسیله رییس جمهور تعیین می‌شوند. طبق اصول ۱۲۲ و

۱۲۵ رسیدگی به اعتراضات مربوط به انتخابات مجلس ملی و تأیید صحت آن و نیز بررسی انطباق قوانین با قانون اساسی، در صلاحیت دادگاه عالی قانون اساسی است. نکته جالب این است که طبق اصل ۱۴۶ دادگاه عالی قانون اساسی نمی‌تواند نسبت به قوانینی که از سوی رییس جمهور به همه‌پرسی ارجاع شده و به تصویب ملت رسیده است، بررسی و اظهار نظر نماید.

ایتالیا - قانون اساسی ایتالیا، هم در اصل ۱۳۴ ذیل عنوان تصمیمات قانون اساسی، وجود دادگاه قانون اساسی را اعلام و سه وظیفه اصلی را برای آن ذکر می‌کند که عبارتند از: بررسی انطباق قوانین و مقررات قانونی با قانون اساسی، تعارضات بین دولت و مناطق. رسیدگی به اتهامات وارده به رییس جمهور که در مورد اخیر تحت شرایط و ضوابط خاصی رسیدگی می‌کند.

کویت - قانون اساسی کویت در اصل ۱۷۳ فقط تشکیل دادگاه قانون اساسی را برای بررسی انطباق قوانین و مقررات با قانون اساسی پیش‌بینی می‌کند ولی چگونگی تشکیل و نحوه عمل آن را به قانون عادی موکول می‌نماید.

به طوری که ملاحظه می‌شود در این چند نمونه قانون اساسی که در این جا ذکر شد، تعیین و تشکیل مرجع رسیدگی‌کننده به انطباق قوانین با قانون اساسی صریحاً در خود قانون اساسی پیش‌بینی شده است و هر چند ما در این جا استقراء تام و کاملی در قوانین اساسی دنیا به عمل نیاوردیم و طبعاً نمی‌توان به نتیجه کلی قطعی دست یافت ولی در عین حال می‌توان این استنباط را داشت که اصولاً تعیین و تشکیل مرجعی که بخواهد، در زمینه انطباق قوانین و مقررات قانون اساسی رسیدگی نموده و نظر بدهد، خواه در شکل یک نهاد غیرقضایی و یا به عنوان دادگاه خاص و یا حتی با دادن صلاحیت به دادگاه‌های عمومی یا دیوان کشور، باید به نحوی در قانون اساسی ذکر شده باشد و بدون ذکر در قانون اساسی به صورت تفصیل یا اجمال از طریق دیگر، مرجعی برای این منظور نمی‌تواند تشکیل شود.

مرجع صیانت از قانون اساسی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران - در بین

سه روش ذکر شده در فوق، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران از روش دوم پیروی

کرده و مشی قانون اساسی فرانسه را پیش گرفته است. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران یک نهاد غیر قضایی خاص و مستقل به نام شورای نگهبان پیش‌بینی کرده است و وظیفه انطباق قوانین عادی با قانون اساسی و تفسیر قانون اساسی و نیز نظارت بر انتخابات ریاست جمهوری و مجلس خبرگان و مجلس شورا و همه‌پرسی را به عهده آن گذاشته است (اصول ۹۱ تا ۹۹ قانون اساسی) به علاوه در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مسئولیت اجرای قانون اساسی طبق اصل ۱۱۳ به عهده‌ی رییس جمهور گذاشته شده است که با عنایت به وجود اصل این مطلب در قانون اساسی، قانون عادی می‌تواند تفصیل آن را بیان کند، همان‌طور که در بخش‌های پیشین مشروحاً به آن پرداختیم، قانون عادی مصوب سال ۱۳۶۵ مجلس شورای اسلامی تا حدودی این امر را انجام داده است. در هیچ یک از اصول قانون اساسی صلاحیت تصمیم‌گیری در مورد انطباق قوانین عادی با قانون اساسی به دادگاه‌های دادگستری یا مشخصاً دیوان عالی کشور داده نشده و تشکیل دادگاه خاص قانون اساسی نیز نه تلویحاً نه تصریحاً پیش‌بینی نگردیده است. چنانکه دیدیم در کشورهای که قانون اساسی آن‌ها دادگاه خاص قانون اساسی را پیش‌بینی کرده، اصولاً کار دادگاه یک کار تشخیصی است که البته بر این تشخیص ترتیب اثر داده می‌شود. ولی وظیفه تعقیب و محکوم کردن و تعیین مجازات افراد خاطی و متخلف به آن داده نشده است البته در بعضی موارد مانند آنچه در قانون اساسی ایتالیا آمده، محاکمه بعضی مقامات مثل رییس جمهوری نیز به آن داده شده که در آن صورت با ترکیب خاص و آیین دادرسی ویژه‌ای این محاکمه را انجام می‌دهد، ولی در این مورد هم چنین نیست که محاکمه رییس جمهور به عنوان تخلف از قانون اساسی در این دادگاه بررسی شود بلکه رسیدگی به اتهامات رییس جمهوری به لحاظ موقعیت مقامی وی در این دادگاه اختصاصی صورت می‌گیرد.

به هر حال، در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، آنچه مربوط به تشخیص انطباق یا عدم انطباق قوانین عادی با قانون اساسی و تفسیر قانون اساسی و نظارت بر انتخابات و همه‌پرسی می‌شود به عهده شورای نگهبان است. و اقدامات لازم اجرایی مربوط به اجرای قانون اساسی به عهده رییس جمهوری است. پس نمی‌توان دادگاهی

بنام دادگاه قانون اساسی تشکیل داد که به این امور بپردازد. اما در زمینه تعقیب و محاکمه و تعیین مجازات نیز باید گفت، اگر تخلف و تجاوز به قانون اساسی جرم باشد، مرجع رسیدگی جرایم و حکم به مجازات برای همه و در همه زمینه‌ها، دادگاه‌های عمومی دادگستری هستند، طبق اصل ۱۴۰ قانون اساسی رسیدگی به اتهام رئیس جمهور و معاونان و وزیران در مورد جرایم عادی با اطلاع مجلس شورای اسلامی در دادگاه‌های عمومی دادگستری انجام می‌شود و اگر جرم سیاسی محسوب شود، مرتکب آن هر کسی باشد، طبق اصل ۱۶۸ مرجع رسیدگی آن محاکم دادگستری و با حضور هیأت منصفه است. در مورد تخلف رئیس جمهور از وظایف قانونی‌اش که از جمله می‌تواند تخلف از قانون اساسی باشد، طبق بند ۱۰ اصل ۱۱۰ قانون اساسی دیوان عالی کشور صلاحیت رسیدگی دارد و اگر دیوان کشور حکم به تخلف داد، رهبر می‌تواند با در نظر گرفتن مصالح کشور او را عزل کند طبعاً اگر در این مورد هم تخلف، جرم محسوب شود از حیث رسیدگی به جرم و تعیین مجازات دادگاه‌های عمومی صالح به رسیدگی هستند. از اصول مختلف قانون اساسی و به خصوص اصل ۱۷۲ به خوبی استفاده می‌شود که قانون اساسی، موافق تشکیل دادگاه‌های اختصاصی نیست و فقط در مورد جرایم خاص نظامی و انتظامی اعضای نیروهای مسلح و نیروی انتظامی تشکیل محاکم اختصاصی نظامی مجاز شمرده شده است.

بنابراین می‌توان گفت تشکیل دادگاه عالی صیانت قانون اساسی که یک دادگاه اختصاصی تلقی می‌شود، از آنجا که تصریحاً در قانون اساسی پیش‌بینی نشده است، نمی‌تواند با قانون عادی ایجاد شود و مصوبه‌ای که بخواهد چنین دادگاهی را ایجاد کند شبهه قوی مغایرت با قانون اساسی دارد، ضمن این که مفید بودن عملی تشکیل این دادگاه با توجه به تجربه ناموفقی که تاکنون از تکثیر نهادهای مختلف داشتیم، قویاً مورد تردید است.

بسمه تعالی

شماره ۷۹-۲۸۶۳

تاریخ ۱۳۷۹/۴/۲۷

جناب آقای دکتر مهرپور

مشاور محترم رییس جمهور و رییس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

با سلام

نامه شماره ۲۱۵۱-۷۹/م مورخ ۷۹/۲/۱۱ و سوابق آن در خصوص دادگاه صیانت از

قانون اساسی، به استحضار ریاست محترم جمهوری رسید، پی نوشت فرمودند:

«جناب آقای دکتر مهرپور

با تشکر، به نظرم پیشنهاد ذیل گزارش (تهیه مواد اصلاحی یا

الحاقی به قانون تعیین حدود...) بسیار لازم است. سریعاً اعمال

شود. ضمناً لازم است برادر دانشمندمان جناب آقای هاشم زاده

هریسی هم به عنوان عضو هیأت نظارت و پیگیری اجرای قانون

اساسی بر اعضاء اضافه شوند تا از نظر و تجربه ایشان بهره گیری

شود در این مورد با دفتر هماهنگی شود.»

سید محمدعلی ابطحی

در حضور ریاست محترم جمهوری در جلسه مورخ چهارشنبه ۷۹/۴/۲۹ موضوع

مطرح شد و در نتیجه قرار شد حکم عضویت آقای هاشم زاده هریسی در هیأت از سوی

ریاست جمهوری صادر شود. در خصوص تهیه اصلاحیه قانون تعیین حدود اختیارات

ریاست جمهوری پس از مذاکرات خود آقای رییس جمهور به این جمع بندی رسیدند که

فعلاً مسکوت بماند و در این زمینه اقدامی صورت نگیرد.

مهرپور

۷۹/۴/۲۹

نامه هیأت به رئیس‌جمهور در مورد پیش‌نویس لایحه اصلاحی

بسمه تعالی

شماره ۸۱-۳۷۱۷

تاریخ ۱۳۸۱/۶/۱۷

حضرت حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای خاتمی

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

با سلام

به پیوست پیش‌نویس طرح الحاق چهار ماده به قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات رئیس‌جمهور که در جلسه روز گذشته هیأت (۸۱/۶/۱۶) مورد قبول اکثریت اعضاء حاضر هیأت قرار گرفت و با شماره ۱ مشخص شده است جهت ملاحظه و هر گونه اقدام حضورتان ارسال می‌گردد.

تصویر سه نمونه پیش‌نویس دیگر نیز خدمتتان ارسال می‌شود که با شماره‌های ۲، ۳ و ۴ مشخص شده است.

پیش‌نویس شماره ۲، قانون جامع و کامل در مورد حدود اختیارات و وظایف رئیس‌جمهور در اجرای قانون اساسی است که در سال پیش تهیه و به نظرتان هم رسیده و هم اکنون اصلاحات در ماده ۱۰ آن در جهت دادن ضمانت اجرای بیشتر به تشخیص رئیس‌جمهور به عمل آمده است.

پیش‌نویس شماره ۳، اصلاحیه مواد ۱۳ و ۱۴ قانون موجود یعنی قانون سال ۱۳۶۵ است که با اضافه نمودن عبارتی ذیل ماده ۱۳ هم به وجود هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی به صراحت قانونی، رسمیت می‌بخشد و هم دستگاہ‌ها را ملزم به همکاری می‌نماید و اصلاحاتی متناسب در ماده ۱۴ به عمل آمده است که از جمله ضمانت اجرایی برای تشخیص رئیس‌جمهور ذکر شده است. پیش‌نویس شماره ۴، ماده واحده‌ای است که فارغ از پرداختن به قانون موجود سال ۱۳۶۵ صرفاً راهکارهایی برای ضمانت اجرایی تشخیص رئیس‌جمهور ذکر کرده است.

وجه مشترک هر سه پیش‌نویس (شماره‌های ۲، ۳ و ۴) این است که در ارتباط با تصمیمات و اقدامات اداری صادره از هر یک از قوا از جمله قوه قضاییه، به رییس‌جمهور اجازه داده شده که دستور توقیف یا ابطال تصمیمات را صادر نماید. ولی در ارتباط با تصمیمات قضایی از آن‌جا که تأکید و تصریح جناب‌عالی در مصاحبه‌هایتان نیز بر این بوده که در محدوده قانون اساسی موجود خواهان اعمال اختیار هستید و در محدوده قانون اساسی موجود به نظر این‌جانب نمی‌رسد که به هیچ‌عنوان بتوان به مقامی خارج از قوه قضاییه اجازه ابطال یا متوقف کردن تصمیم قضایی را داد ولو این‌که مرجع دیگری برای رسیدگی و اظهارنظر نهایی پیش‌بینی شود، و در اظهارات هیچ‌یک از حقوق‌دانان حتی کسانی که از تصمیمات جاری دستگاه قضایی ناراضی و منتقد هستند چنین تجویزی ندیدم. از این رو چنین اختیاری برای رییس‌جمهور، در این پیش‌نویس‌ها پیش‌بینی نشده است.

تنها چیزی که به نظرمان رسید می‌توان برای رییس‌جمهور قائل شد و به نحوی هم ممکن است از آن دفاع نمود این است که رییس‌جمهور هم هر چند از مقامات قضایی نیست ولی قانون این تجویز را بنماید که اگر حکم قطعی شده‌ای را مغایر قانون اساسی تشخیص داد بتواند از طریق دادستان کل کشور درخواست نقض آن حکم را از دیوان کشور بنماید و با درخواست دادستان کل، اجرای حکم موقوف شود.

همان‌گونه که قانون وظایف و اختیارات ریاست قوه قضاییه اصلاحی سال ۱۳۷۸ به رییس قوه قضاییه این اختیار را داده که اگر حکم قطعی را خلاف شرع تشخیص داد حق دارد جهت رسیدگی به مرجع صالح ارسال دارد.

نظر و توصیه شخصی و خیرخواهانه این‌جانب، این است که حال که جناب‌عالی تصمیم دارید لایحه‌ای به مجلس تقدیم نمایید، پیش‌نویس کامل با عنوان: قانون نحوه اجرای مسؤولیت رییس‌جمهور (شماره ۲) برای ارسال به مجلس مبنا قرار دهید و البته کمیسیون لوایح دولت می‌تواند بررسی دقیق‌تری روی آن بنماید و اگر اصلاحاتی لازم است با جلب نظر برخی حقوق‌دانان معتبر دیگر بنماید و در این زمینه نظر شریف‌تان را به اصلاحی که در ماده ۱۰ به عمل آمده و در ذیل بند الف ماده مزبور و نیز افزودن بند ج به

آن ماده مشهود است جلب می‌نمایم. در ذیل بند الف به رییس‌جمهور اجازه داده شده که تصمیمات اداری و اجرایی قوه قضاییه را اگر خلاف قانون اساسی تشخیص داد ابطال نماید.

اگر هم نظرتان بر اختصار است پیش‌نویس شماره ۳ یعنی اصلاحیه مواد ۱۳ و ۱۴ را توصیه می‌کنم.

ولی با همه ایمانی که به حسن نیت و خیرخواهی و دلسوزی حضرت‌عالی برای احقاق حقوق مردم و اجرای صحیح قانون اساسی به‌خصوص بخش مربوط به حقوق ملت دارم و رنجی که از صدور برخی از تصمیمات و احکام قضایی فاقد استحکام لازم و رعایت اصول قانون اساسی و حقوق مردم می‌برم، از باب المستشار مؤتمن، تقدیم لایحه‌ای از سوی جناب‌عالی به مجلس که در آن به رییس‌جمهور اجازه دهد تصمیم قضایی را خارج از طریق رسیدگی قضایی متوقف نماید صلاح نمی‌دانم در عین حال الامرالیک فانظری ماذا تأمرین هر چه مصلحت می‌دانید اقدام فرمایید.

حسین مهرپور

مشاور رییس‌جمهور

وریس هیأت پیگیری و نظارت بر اجرای قانون اساسی

www.KetabFarsi.com

پیش‌نویس‌های چهارگانه اصلاحی